

Căutând aproape pe pipăite în adâncurile biografiei lui Iosyp Rotskyi, am simțit inevitabila nevoie de a investiga, cel puțin în parametrii ei realizabili, cronica locului deasupra căruia mi-a fost dat să locuiesc. Căutarea prin mai multe arhive și în biblioteca orașului, desigur, nu a fost ușoară, iar norii de praf stârniți de eforturile mele documentare mult timp nu au adus niciun rezultat în afară de o tulburare alergică și multe ore de strănut obositor. În afară de asta, încă din stadiile inițiale, am simțit o rezistență aparent neintenționată, dar destul de puternică din partea personalului de acolo. Îmi vine greu să cred că era vorba doar de neîncrederea într-un străin atât de obișnuită pentru provinciali.

Fie cum o fi, eu pot fi răbdător, dar și stăruitor — altfel nu aș visa la o carieră în CIBI. Perseverența mea metodică, precum și devotamentul față de idee își făceau, pas cu pas, treaba. La început am oferit câteva daruri simbolice anumitor funcționari sau, mai bine spus, funcționare. În orice caz, acum știam câte ceva, bineînțeles, nu totul, dar lucruri sigure despre istoria subsolului pe care Iosyp Rotskyi l-a cunoscut în perioada clubului Casa Morgana.

Acel subsol a avut o reputație proastă încă din cele mai vechi timpuri. Din perioada husiților (este vorba de secolul al XV-lea) până la războaiele napoleoniene, în acel subsol se afla o cameră de tortură echipată cu un set

de instrumente din ce în ce mai sofisticat și mai avansat din punct de vedere tehnic. Prin urmare, avem aproape patru sute de ani de chin continuu, de strigăte și urlete, de transpirație sângeroasă și zdrobire a demnității umane și a organelor reproducătoare. Chiar atunci, comandantul garnizoanei napoleoniene, un admirator devotat al lui Rousseau și Voltaire, a reorganizat acel spațiu, pentru prima dată, într-un depozit de muniție. Nevoile militare au ridicat noi probleme, iar praful de pușcă părea mai important decât oasele zdrobite și mușchii sfâșiați ai suspectilor.

Cu toate acestea, fiecare război, la un moment dat, își are sfârșitul său, războaiele napoleoniene de asemenea. Astfel, în loc de butoaie cu pulbere, în subsol s-au rostogolit butoaie cu vin, așa că în Nosorohy a apărut prima cramă locală care, în amintirea vremurilor de altădată, și nu fără oarecare amuzament, a fost denumită „Sub tortură“. Acest lucru stătea mărturie că și în acel hinterland subcarpatic abandonat și îndepărtat, omenirea își lua rămas-bun de la trecutul său, la fel de grațios și luând totul în ușor. Denumirile alternative ale stabilimentului de vin au devenit „Sub capac“ și „Pe sâmburi“. Din a doua nu putea să nu se nască și să nu devină populară obscena și vulgara denumire „Pe ouă“.

În ciuda tuturor numelor sale ingenioase, efectul comercial al cramei nu putea rezista niciunei critici. Colecțiile luxoase de vinuri albe, roșii și roze, importate nu numai din Italia sau Spania, ci chiar și din California, nu s-au bucurat de cerere și nici măcar de o umbră de atenție în rândul cunoscătorilor locali, ale căror gusturi în privința vinului erau bine satisfăcute de acritura locală, deja cunoscută

la acea vreme drept Franciacorta. Cei mai atenți dintre dumneavoastră vă amintiți cât de sceptic am fost când am scris despre această, îmi permit să spun, otravă, după o degustare forțată, în timpul căreia am fost nevoit să golesc două pahare.

Prima vinărie din localitate a dat după un timp faliment, iar în subsol și-a găsit loc un templu secret al oculteștilor de orientare spiritistă necromantică. Conducătorii săi nu au lăsat prea multe dovezi despre sesiunile lor, așa că am aflat foarte puține despre această perioadă. Datorită fascinației tot mai mari pentru cărțile de Tarot, templul s-a transformat destul de ușor într-un salon de jocuri de noroc, iar acesta din urmă — din pricina unei serii de fraude cu bani — într-o bursă a filateliștilor, la care mulți elevi de gimnaziu aveau să lase zece sau mai mulți creștari primiți de la părinți grijulii pentru serate școlare numite la acea vreme *iauză* — vagon de metrou.

După aceea, am reușit să aflu că în subsol se țineau cursurile de reabilitare hipnotică pentru veteranii cu probleme mintale din Marele Război. Nu știm nimic despre numărul oamenilor reabilitați, însă putem să ne închipuim un nou val de strigăte și plânsete — acum, însă, din subconștient. Pe urmă subsolul s-a transformat într-un bordel ilegal cu personal exclusiv minor de ambele sexe — și aici m-a surprins longevitatea relativă a proiectului (aproape zece ani). Prin ce minune în acest oraș mic și, mai ales, fără nicio exagerare, la vremea aceea încă decent și conservator era posibil să se desfășoare în secret, un timp atât de îndelungat, o afacere, dacă putem să o numim astfel, atipică rămâne un mister până în ziua de astăzi și, fără să vrea, ea trezește suspiciunea unor aspecte ascunse, foarte

puternice și posibil demonice ale coexistenței urbane, la prima vedere, pure și temătoare de Dumnezeu.

Al doilea război părea să închidă cercul, iar subsolul a devenit din nou o cameră de tortură pentru o lungă perioadă de timp — pentru zece, dacă nu doisprezece ani, pentru că la început pedepsele erau aplicate de Gestapo, pe urmă de partizanii roșii, iar mai târziu de organele speciale represive ale noului regim, care se considera *o guvernare învingătoare*.

Mai pe urmă, adică undeva de la mijlocul anilor 1950, în subsol începe o serie complet neinteresantă de activități, ca repararea umbrelor și a fiarelor de călcat, umplerea sifoanelor și depozitarea deșeurilor de hârtie. În cele din urmă, undeva imediat după proclamarea de către noul guvern posttotalitar *de la Harvard* a sistemului liberei inițiative și a reformei monetare, subsolul a început să fie locuit de oameni fără adăpost, al căror număr — nu putem ascunde adevărul — a crescut în primii ani de reformă.

Când Myromyr-Slavoiar Servus, fugind din țara lui după înăbușirea definitivă a revoluției, s-a stabilit în Nosorohy (temporar, credea el, pentru că-l așteptau Viena, Amsterdam și Londra) și se gândea cu ce ar putea să-și umple timpul dureros de liber de care dispunea din plin un emigrant, a început să caute în jur un loc pentru instituția sa, al cărei nume îl avea deja, pentru că, după spusele lui, îl visase. Noi deja știm cum a spus: „Iată, din întâmplare, am visat un nume. Din întâmplare, sub acest nume am deschis un club. Pentru care a fost necesar să aleg acest subsol tot din întâmplare. L-am ales. Mai exact, cheile pentru el. Cheile s-au potrivit și totul s-a deschis“.

Ce este adevărat în aceste cuvinte și ce nu este în întregime adevărat? În primul rând, nu este în întregime adevărat că a visat de la bun început numele de Casa Morgana: în vis, a fost de fapt Casa morhalna¹, și abia când s-a trezit a născocit Casa Morgana. În afară de asta, merită să acordați cât mai multă atenție cuvântului „chei“. Se pare că Servus înțelege prin acest cuvânt câteva dintre relațiile sale cu doi sau trei inși din administrația orașului. Aceștia au fost cei care i-au ieșit în întâmpinare, prost stimulați de o serie întregă de oferte atractive, s-au preocupat cu sinceritate de problemele noii comunități de imigranți din orașul lor deschis tuturor și, folosind o anumită schemă de caritate, i-au cedat lui Servus subsolul, care nu era impregnat doar de mizerie.

Nimeni nu știe unde au dispărut cei fără adăpost. Poate că au fost transferați într-un azil sau poate că au fost duși pe un munte, unde era mare nevoie de păstori de oi. Orice s-ar spune, administrația orașului Nosorohy avea mare grijă de imaginea sa prietenoasă postliberală și găsea întotdeauna cel mai puțin dureros, cel mai blând mod de a rezolva problemele sociale. Nu e de mirare că sloganul oficial al unității lor teritoriale era „Înțelegere și căldură“.

Între timp, Casa Morgana a fost renovată și reamenajată surprinzător de repede, iar în mai puțin de o lună s-a transformat într-un fel de comunitate cu un bar, bucătărie, sală de dans și concerte și mai multe camere cu acces interzis persoanelor străine, unde se adunau tot felul de activiști ai celui mai nou val de imigranți. În primul rând, bineînțeles, tinerii zgomotoși din toate colțurile

---

1. Xata morgalna — „casa care îți face cu ochiul“ (ucr.).

patriei recent părăsite, căroră statul vecin, ospitalier, le-a oferit nu numai azil politic, ci și posibilitatea de a obține o educație în universitățile sale. Soseau în fiecare săptămână: profitau de ocazie, regimul le dădea voie, nu își închisese încă fălcile. Așa că s-au repezit în nenumărate fluxuri, mai întâi spre Occidentul apropiat — printre ei se aflau atât dușmanii fățiși și reali ai regimului, cât și dușmanii falși ai acestuia, și cei care nu-i erau dușmani, nici falși, nici adevărați, ba chiar și susținătorii săi secreți, care totuși s-au hotărât, profitând de o asemenea ocazie, *s-o șteargă* și să se cufunde cu bucurie într-o viață mai caldă, mai ordonată și mult mai strălucitoare *peste hotare*. Și ei, voi adăuga, se stabileau în acea viață, de peste hotare, de exemplu într-un loc oarecare ca Nosorohy — în ciuda faptului că în visele lor flutura dacă nu Lisabona, atunci Barcelona, nu se știe din ce motive apăreau întotdeauna doar aceste două centre de atracție. Lisabona și Barcelona.

Acesta a fost locul în care Iosyp Rotskyi a sosit într-o zi spre sfârșitul iernii, coborând două tronsoane de scări.

— Ios, vă iubesc. Sunteți aici ca acasă, salută Servus aproape din prag. Când pregătim primul castron cu supă?

— Chiar și acum, mormăi Rotskyi, și adăugă pentru orice eventualitate, dar n-am venit la dumneavoastră să mă îndop. Arătați-mi locul.

Unde a dispărut acel Servus plictisit și descurajat de la telefon?! A redevenit un om ideal, în formă, aranjat și bărbierit, înfășurat într-un nor impenetrabil, de câțiva metri, de Gravity Master și, la fel ca Rotskyi, și-a vârât mâinile în buzunarele pantalonilor și l-a condus spre tejgheaua barului.

— Dar unde vă este păzitorul oacheș? întrebă peste umăr, întorcându-se pe jumătate, în timp ce mergea.

— Hoinărește prin parc lângă oranjerii. Nu suntem mereu împreună, el este o ființă independentă, explică Ios.

— Transmiteți-i salutările mele, a spus Servus scoțând mâna din buzunar și arătând în direcția sticlelor. Tequila, bourbon, alcool pur? Avem chacha de casă, de la Zaza.

— Turnați-mi puțină, dădu din cap Rotskyi, iar barmanul slăbănog, care arăta mai degrabă ca o gorilă de la intrarea într-un club de noapte, i-a turnat la repezeală o jumătate de pahar, prima înghițitură i-a ars interiorul cu foc alb de struguri, astfel că Rotskyi a fost de acord, fără tragere de inimă, cu ceea ce spun inevitabil toți barmanii: „Bravo, o alegere bună“.

În acel moment, aproape că nu erau clienți în club. Ios a zărit cum ospătarii, în mare parte fete, îi aruncă priviri rapide: cine ești, de ce ești aici. Dar, peste câteva clipe, când chacha de la Zaza și-a început cântecul ei de încălzire lăuntrică, lui Ios i s-a părut că acele priviri erau de fapt pline nu numai de curiozitate, ci și de căldură umedă și că nu avea să regrete niciodată prezența lui în acest loc.

Și probabil că-și va petrece acolo zilele și nopțile.

Servus l-a condus prin subsol, ca un căpitan al unei nave care abia se legăna pe valurile de chacha, arătându-i spațiul și făcând popas în fața compartimentelor și cabinelor corespunzătoare: locul de întâlnire al consiliului de supraveghere, apoi comitetul executiv al PEP (Partidul pentru Eliberarea Patriei) împreună cu serviciul de securitate internă — „din motive cunoscute: oamenii regimului nu dorm, mișună deja și peste hotare, Ios“, apoi încă niște camere „pentru șahiști“, biliard, salon de poker și trabuc,

ceainării unde se desfășoară ceremoniile ceaiului, o sală de odihnă pentru stripteuze, un salon de masaj, un birou de analiză politică, un laborator de informatică, o redacție, un dressing, un depozit comun, o sală a mașinilor (acum adăpost, în caz de bombardament), o toaletă de rezervă, apoi, după cum a spus însoțitorul, „alte scări care duc în jos“.

Locul unde duceau scările era într-adevăr impresionant: s-a dovedit a fi un perete aspru căptușit cu carapace de țestoasă, iar în el se afla o poartă din fier forjat și o trecere. Servus, mânuind cu pricepere altă cheie, aparținând altor epoci de prelucrare a metalelor, a deschis-o cu un scârțâit preistoric, gol și prelung. Dincolo de poartă, conform explicației lui Servus, începea „PSI, potențialul subteran al incintei“ — un sistem gigantic de coridoare, camere și săli abandonate, zidite de prizonierii turci din războiul anilor 1770. I-a întâmpinat un pustiu complet negru, Servus a strigat ceva neînțeles, i-a răspuns ecoul. Pe urmă a adăugat că, conform datelor sale, acele coridoare se întind pe sub Muntele Castelului până la cazematele castelului, de unde se poate urca, cine știe dacă nu în odăile baronului, dar în birourile comandamentului „sută la sută, Ios“.

— Pe mulți nenorociți arestați i-au tras cu burta-n jos! Drept în clubul meu! a spus Servus, iar Ios nu și-a dat seama dacă acesta a râs sau doar a tușit.

— De ce nu îi torturau în castel? a întrebat Rotskyi.

— Evelina Bezmovna¹, soția lui Florian-Augustus, al douăzeci și șaselea baron de Nosorohy, a fost o doamnă cu inimă bună, iubitoare de Dumnezeu și cu auz absolut. Strigătele nocturne ale chinuiților îi tulburau privegherea.

---

1. Fără grai, mută (ucr.).

În afară de asta, soțul ei pleca adesea la vânătoare, a explicat Servus.

Apoi a strigat din nou ceva obscen în întuneric, de parcă și-ar fi luat rămas-bun de la monstrul înlănțuit acolo, iar după ce a ascultat o vreme ecoul, a închis poarta cu un scârțâit.

— Ei bine, cum vi se pare? întrebă Servus în timp ce se întorceau sus, la bar.

— Să trăim și să nu murim, a răspuns Rotskyi.

Îl aștepta paharul cu restul de chacha. Cu toate acestea, la intenția barmanului de a-i umple paharul, Rotskyi a răspuns acoperindu-l hotărât cu palma.

— Un cocktail? ridică din sprâncene barmanul, dar Rotskyi l-a refuzat și de data asta.

— Dintre toate cocktailurile, lui cel mai bine îi ies Molotovurile, dădu Servus din cap în direcția barmanului. Vă amintiți de a douăzecea de pe strada Kurierska? Glorioasa noastră a douăzecea? A douăzecea baricadă? El era comandantul ei.

Rotskyi nu voia să intre într-un subiect atât de dureros, așa că a rămas tăcut. Atunci și-a dat seama de ce i-a trecut — o clipă — prin gând că de pe capul barmanului lipsea cagula. Pe urmă a căzut zăpada, de parcă ninge cu bucăți mari de cer alb, cu fulgi teribil de mari, cea mai mare ninsoare a acelei ierni, cel mai important eveniment al sezonului, nespus de lipicioasă, și mai lipicioasă din cauza sângelui. Rotskyi împreună cu un altul târau trupul cuiva căruia îi dăduseră intestinele pe-afară și, în timp ce îl târau zeci de metri ca să se ascundă în spatele baricadei, suprafața albă pufoasă de sub trupul celui rănit se îmbiba cu o dâră

largă de sânge care, abia apărând, a început imediat să se albească și să dispară, fiind acoperită cu fulgi mari de zăpadă.

Cel mai amuzant lucru era că cel cu intestinele scoase, după cum i s-a spus, a supraviețuit.

Lui Rotskyi i s-a părut că ar fi spus această frază cu voce tare.

Servus își întoarse privirea în altă parte. Dar Rotskyi oricum nu l-ar fi întrebat pe care dintre baricade a comandat. În schimb, i-a spus altceva:

— Să nu cumpărați pianul Schellenberg. Sau cumpărați-l dacă vreți. Numai că nu voi cânta la el.

— Renunțați, Ios? Întrebă Servus îngrijorat. Eu vă rog...

Rotskyi îl întrerupse:

— Nu vă faceți griji. M-am gândit deja la asta.

Și iată la ce s-a gândit Rotskyi.

La ordinul lui, Servus a trebuit să facă rost de un mic, să-i spunem, decor. Într-unul dintre colțuri, la oarecare înălțime (ca să se vadă de peste tot), a fost montată o cabină din sticlă transparentă și, în interiorul ei, s-a amenajat ceva în genul unui studio de radio. Nu, nu trebuia să fie un studio adevărat, deloc. Programele lui Rotskyi nu erau destinate transmisiei pe calea undelor — doar pentru oaspeții localului, clienți de-ai casei sau clienți ocazionali. Era un post de radio intern sau, mai bine zis, un teatru improvizat din monologuri cu elemente ale unei emisiuni radio. Cel puțin așa a conturat însuși Rotskyi ideea, iar Servus era, previzibil, entuziasmat de ea.

După ce viața i-a oferit foarte mult timp liber, Iosyp Rotskyi a umplut o parte semnificativă din ea ascultând

și reascultând muzică veche, nouă, bine-cunoscută sau nu. În ultimii ani, căutarea ei a devenit semnificativ mai ușoară: avea impresia că toată muzica, tot ceea ce a apărut și continuă să apară în lume a fost digitalizat, introdus în rețea și dat, mai bine spus aruncat cu zgomot consumului public. Cu ajutorul uneia sau a două comenzi, obțineți totul — de la cântecelul de estradă care zdrăngănea pe gramofonul străbunicului ușuratic în momentul în care străbunica aducea, dureros, pe lume al șaptelea urmaș, până la cântecul, foarte prost cântat, nu mai departe decât ieri seară, pe scena Operei Metropolitane într-o premieră riscantă. Totul a devenit disponibil imediat, la prima căutare, chiar și înregistrările considerate pierdute pentru totdeauna, distruse, șterse, dispărute în miile de gropi de gunoi ale acelei Existențe adolescente de mult uitată, când muzica forma totul (fundamentele viziunii asupra lumii, prioritățile gustului, trăsăturile de caracter, secrețiile hormonale și principiile morale). Motoarele de căutare au învățat să recupereze într-o clipă orice vă vine în minte. Învăță să-ți amintești ca ele și toată muzica este a ta.

Profitând de timpul liber permanent, Iosyp Rotskyi a alcătuit zeci de antologii muzicale. Alcătuirea fiecăreia dintre ele a devenit pentru el un joc intens de aducere aminte și ghicire. A făcut combinații și colaje, împrăștiat temele și ciocnea timbrele. Intriga principală consta în tranziții și conexiuni. Semantica lor nu putea decât să fie extrem de personală, dar avea toate șansele să înlocuiască semnificațiile cu semne și, evoluând în semiotică, pretindea o anumită universalitate. Ascultarea completă a următoarei colecții devenea bucuria supremă a tot ce s-a întâmplat acolo, în interiorul numerelor muzicale, dar și în pauzele dintre ele.